

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ БАРҚАРОРЛАШТИРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ЎТИШНИНГ ҚОИДАЛАРИ

(Давоми. Бош биринчи бетда).

хуқуқларига роя этишнинг мустаҳкам шарт-шаронлари ва кафолатларини вужудга келтириши, унинг маънавий имкониятлари ҳар томонлама рўбга чиқарилишини, миллий маданият, анъаналар ва урф-одатлар қайта тикланиши ва ривожлантирилишини сўзсиз таъминлаш;

— аввало, меҳнат ресурсларини иш билан таъминлашни ошириш ва аҳолининг кам даромадли табақаларини моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш учун шароит яратиш йўли билан давлат томонидан аҳолини ижтимоий жиҳатдан пишиқ-пuxта ҳимоялашни таъминлаш;

— ижтимоий ишлаб чиқариш ривожланишини кескин жадаллаштириш, хўжалигимиз самарали ўсишига ҳужжатлилик бахш этиб, унинг кўрсаткичи фойз ҳисобида эмас, балки баравар ҳисобида ифодаланиши учун мустаҳкам негизни вужудга келтириш;

— жами минерал-ёқилги бойликлари ва бошқа табиий ресурслардан, шу жумладан қишлоқ хўжалик хом ашёсидан имкони борича пухта ўйлаб ва фақат халқнинг манфаатини кўлаб қўйиб фойдаланилиши лозим. Утган йиллардаги хатолар тақдорланмиша асло йўл қўйиб бўлмади, миллий бойлиқни ваҳшиёна талон-торож қилиш йўлидаги уринишларга мустаҳкам тўсиқ қўйилиши зарур. Бу бойлик бизнинг авлодимишгагина эмас, келгуси авлодларга ҳам хизмат қилиши, жумҳурият иқтисодий ва сийсий мустақиллигининг мустаҳкам негизи бўлиши лозим;

— ишлаб чиқаришни ривожлантиришда базис тармоқларини ҳар томонлама юксалтиришга биринчи галда диққат-эътибор қаратилиши керак, бу тармоқлар Иттифоқ ва жаҳон бозорларида муноси ўринини олиши учун энг яхши истифодалар бор ва мазкур тармоқлар жумҳуриятнинг бутун иқтисодийнинг сифат жиҳатдан янги поғонага кўтариш учун қудратли воситалар бўлиб қолиши мумкин;

— жумҳурият хўжалигини ривожлантиришнинг комплекслигини ошириш, жумҳуриятимизда бемалол ишлаб чиқариш мумкин бўлган, аммо ҳозирги вақтда четдан келтириладиган маҳсулотлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш учун қатъий чора-тадбирлар кўрилиши лозим. Кўп миқдордаги иккиламчи воситалар ва ишлаб чиқариш чикитларини ишга солишда туб бурилиш қилиниши керак. Ижтимоий соҳа қоқоқлигини тўғатиш, одамларнинг турмуши, маиший ва дам олиш шароитларини яхшилаш — бутун комплекс ривожланиш вазифасининг узвий қисми бўлади.

— Ўзбекистоннинг бошқа жумҳуриятлар билан ва марказ билан ўзаро иқтисодий муносабатларини қайта қуриб, аввало Ўзбекистоннинг давлат ва иқтисодий мустақиллигини ҳимоя қилиши, жумҳуриятнинг ўз ҳудудидagi ер, минерал, хом ашё ва бошқа табиий ресурслардан, барпо этилган фан-техника ва ишлаб чиқариш имкониятларидан мустақил ва самарали фойдаланилишини таъминлаш, жумҳуриятлар ўртасида баб-баравар мол айирболашини, янги Иттифоқ шартномаси асосида ССР Иттифоқи таркибига тенг хуқуқли муносабатларни йўлга қўйиш;

— жумҳуриятнинг ташқи иқтисодий алоқаларини унинг мустақиллигига қондаларига мувофиқ равишда ривожлантириш ва ҳорижий шериклар билан ўзаро манфаатли муносабатлар ўрнатиш. Жумҳурият жаҳон бозорига мустақил чиқиш учун суверен хуқуқларидан фойдаланишга қатъий ҳақ қилган. Қўшма корхоналарни жадал барпо этишга, чет эллик шериклар билан самарали ҳамкорликка катта эътибор берилади.

Айниқса бозор муносабатларига киришни қийин ўтиш даврида халқнинг сўзсиз бириги, бутун турмушини яхшилашга биргаликда эришиш мумкинлигини юксак инсоний тушуниш йўли билангина шу мақсадларни амалда рўбга чиқариш мумкин бўлади. Шу сабабли жумҳурият фуқароларини жалблантириш, жумҳуриятда яшовчи барча милаатлар ва элатларнинг бир-бирини ўзаро ҳурматлаш, ўзбек халқининг ва жумҳуриятимиздаги бошқа халқларнинг тарихан ўзини оқлаган инсонпарварлик ва маънавий анъаналари ҳамда негизларини қайта тиклаш ва ривожлантириш бозор муносабатларини шакллантириш зарур шарт бўлиб қолмоқда.

Жумҳуриятда бозор иқтисодиётига киришнинг ҳар бир киши турмушига дахлдор бўлган бениҳоя мураккаб тадбирларини амалга ошириш учун изчиллик билан, вазмин ёндашиш, бу жараён ҳар бир алоҳида босқичини хусусиятлари ва ўзига хослигини эътиборга олиш керак бўлади. Шунга иншонимиз қомидилки, бу соҳада қаддан ташқари сусткашликка ҳам, тейбалакка шовчоқликка ҳам йўл қўйиб бўлмади. Жумҳурият ўз имкониятлари ва шароитларига мувофиқ равишда бозор муносабатларини шакллантиришда ва бу ишда аввалги босқич тўла-тўқис амалга оширилгандан кейингига навбатдаги босқичга ўтилади.

Аҳолини, айниқса унинг кам даромадли ва ночор табақаларини давлат томонидан ижтимоий жиҳатдан ҳимоялашнинг пишиқ-пухта системаси, уларнинг тиркичилик минимуми, асосий озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур моллар билан кафолатли таъминланиши тадбирлари комплекси бу йўлдаги биринчи қадам бўлиши керак. Навбатдаги босқичда молиявий аҳоли ва пул муомаласини соғломлаштириш, истеъмол бозорини нормаллаштириш, ишлаб чиқаришни ўстиришни рағбатлантириш ва ижтимоий соҳани жадал ривожлантириш чора-тадбирлари системасини амалга ошириш лозим.

Шу даврда кўп укладли хўжалиқни шакллантириш, яқин ўтмишда одат бўлган ишлаб чиқариш усулларини ва муносабатларини қайта тиклаш, виждонан ҳалол меҳнат билан пул топиш учун кенг шароит яратиш жараёни бошланади.

Янги замонавий тузилмалар — концернлар, ассоциациялар ва шу кабилари шакллантириш иши давом эттирилади. Мол биржалари, тижорат банклари ва бозорга хизмат қиладиган бошқа бунглар кенг миқёсда ривожлантирилади.

Бозор ишлаб чиқариш-техника мақсадларига хизмат қиладиган маҳсулот билан ва халқ истеъмоли моллари билан мўн-қўл таъминланган сайин, ишлаб чиқариш-иқтисодий ўзаро алоқалар мустаҳкамланиб борган сайин давлат идоралари томонидан амалга ошириладиган бошқарув молиявий ва кредит сийсати воситалари билан, иқтисодий бошқарувнинг бошқа усуллари билан алмаштирилади.

Бозор муносабатларига ўтиш ҳамда бозорни шакллантириш чора-тадбирларини амалга оширишнинг барча босқичларида инсоний ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиши таъминлаш жумҳурият давлат идораларининг ва бутун жамоатчилигининг диққат марказида бўлади.

Ўзбекистон суверен давлатларнинг янгиланган Иттифоқида

Биз суверен давлатларнинг янгиланган Иттифоқи — таррафдоримиз, бу Иттифоқ минтақаларо хўжалик алоқалари назоратсиз барбод бўлиши жараёнини тўхтатиб қилиш, иқтисодий бирлашув воситаларига сифат жиҳатдан янги негиз — ихтиёрийлик ва барча жумҳуриятларнинг манфаатларини ҳисобга олиш воситаларини бахш этиш имконини беради.

Бозор муносабатларига ўтиш ва жумҳуриятларнинг фақат ўзаро манфаатдорлик ва тенг хуқуқли шерикчилик асосида иқтисодий бирлашиш орқали барча халқларнинг фаровонлигини таъминлаш, барча жумҳуриятлар ва минтақаларни уйғун равишда равақат топириш мана шу Иттифоқнинг мақсади бўлиши керак.

Жумҳуриятларнинг ва минтақаларнинг бозор муносабатларига ўтишдаги илк шароитларни тенглаштириб олиш соҳасида аниқ мақсадни кўлаб кўлаб Иттифоқ аъзолари чинакам тенг хуқуқлиликни таъминлашни зарур шарт бўлиб қолиши керак. Минтақаларини ривожлантиришнинг умумий Иттифоқ манбаларидан пул билан таъминланадиган жамағармас, ижтимоий ва халқ хўжалик дастурлари, янги структура ва инвести-

ция сийсати бу сийсатни амалга оширишнинг қуроли бўлиб қолиши керак.

Ўзбекистоннинг етилган ижтимоий муаммоларини ҳал этиш, жумҳуриятнинг ижтимоий-иқтисодий шароитларини бараварлаштириб олиб бориш, умумдават «Орол» дастурини ва минтақаларо бошқа дастурларни амалга ошириш учун Иттифоқ бюджетидан капитал маблағ олиш керак бўлади.

Орол денгизга туташ катта минтақа бошига тушган экология фалокати шу ерда истиқомат қилувчи миллионлаб кишиларнинг тақдири ва сифат-саломатлигига фожияли таъсир қилди ва оғир иқтисодий оқибатларга олиб келди. Шу сабабли Орол атрофидаги кулфат жумҳурият доирасидан ташқарига чиқди ва бутун Иттифоқ ҳамжамиятининг иштирокисиз аҳоли ижтимоий-иқтисодий аҳолини қайта тиклаш вазифасини ҳал этишнинг ва Оролнинг бутунлай йўқ бўлиб кетиши олдини олишнинг мутлақо иложи бўлмади.

Мулкчилик муносабатларини қайта қуриш

Мулкчилик муносабатларини чуқур қайта қуриш кўзда тутилди, шундай қилмай туриб, жумҳуриятнинг амалий суверенитетини, хўжалик ҳисобидagi корхоналарнинг мустақиллигини, охир-оқибатда эса Ўзбекистон ССРнинг ижтимоий ва иқтисодий тараққиётини жадаллаштиришни таъминлаб бўлмади. Бу жараёнда хўжалик муносабатларига, аҳолининг ижтимоий тузилишига, унинг турли табақалари даромадлари ва мулкий ҳолатига жиҳидий ўзгаришларни келтириб чиқарганини эътиборга олиб, иқтисодий номутаносибликка ва ижтимоий кескинликка йўл қўймаслик учун мулкчиликнинг хилма-хил шаклларида босқичма-босқич ўтиб борилади.

Табиий бойликлар, мол-мулк ва пул маблағлари, жумҳурият халқининг тарихий ва маданий боситидаги буюмлар жумҳурият мулки эканини тасдиқлайдиган хуқуқий нормалар ишлаб чиқиши ва қабул этилиши лозим. Шу билан бирга жумҳуриятнинг Иттифоқ билан ўзаро муносабатлари, шакллари ҳамда шартлари регион ҳудудига Иттифоқ корхоналарининг ишлаётганини ҳисобга олиб белгиланади.

Жумҳурият мулки ва коммунал мулк бўлган йирик давлат корхоналари ва ташкилотларини акционерлаштириш жараёни билан бир вақтда Иттифоққа бўйсунувчи корхоналарни, биринчи навбатда жумҳурият ресурсларидан фаол фойдаланадиган ва асосан жумҳурият бозорини ўтиш ишлайдиган корхоналарни жумҳурият мулкига топшириш жараёни амалга оширилади.

Майда корхоналар, энг аввало аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасида, меҳнат жамоаларининг сотиб олиши, хусусий кишиларга сотиш, шунингдек янги жамоа ва ширкат шаклларини таъсис этиш, кордонлиқни ривожлантириш хуқуқли билан яқара асосида давлат тасарруфидан чиқарилади.

Қишлоқ хўжалигида сугориладиган деҳқончиликнинг муҳимлиги ҳисобга олиниб, мулкчилик шаклини ўзгартириш асосан мулкка эгаллик қилишнинг кооператив мазмунини тиклаш, жамоа хўжалиқлари мулкни тасарруф этиш ва фойдаланиш билан боғланмоқда.

Бизнинг қатъий маъкемиз шундан иборатки, жумҳуриятнинг ва замонавий ижтимоий-иқтисодий шарт-шароитлари, на тарихий анъаналари ерга хусусий мулкчилик жорий этиш масаласини ўртага қўйишга имкон беради.

Бунда ижара шароитида, жумладан мерос қилиб қолдириш хуқуқи билан ижара олиш шароитида, деҳқончилик қилишни истеган ва бунинг учун қобилияти бўлган ҳар бир кишига томоғқа ажратиб бериш шароитида шахсий ёрдамчи деҳқон ва фермер хўжалиқлари ривожланади, уларнинг яқна тартибда маҳсулот еттиштирувчилар уюшмасига бирлашишлари учун барча шарт-шароит яратилади.

Кичик кордонлиқнинг фаоллиги ижарачилар, ширкатчилар, шахсий кордонлар уюшмаларини тузиш, улар маҳсулотларининг раёбот қилиш қобилиятини ошириш, фантехника тараққиётини жадаллаштириш, бозорни моллар билан тўлдириш ижтимоий масалаларини ҳал қилиш мақсадида рағбатлантириб борилади.

Тарихий тажриба яқин вақтларгача хунармандлар, артефактлар, хунармандчилик ширкатлари бўлганлигини, улар мутлақо асоссиз равишда йўқотилганини кўрсатмоқда, ҳатто ҳар бир маҳаллада, қишлоқда ямоқчилар, қулоллар, ойна солувчилар, қандолатчилар ва бошқа усталар бўлган.

Ана шу анъаналарни қайтадан тиклаш, бозор муносабатларига ўтиш шароитида халқ хунармандчилиги ва бадий хунармандчилиқни тиклаш ҳамда ривожлантириш халққа унинг миллий маданиятини ва анъаналарини қайтаришга имкон берибгина қолмай, иш билан таъминлашни ошириш, оила-оилалик моддий аҳолини яхшилаш, ташаббускорлик ва омиликорлик кўрсатиш учун шарт-шароит ҳам яратди.

Майда ва яқна кордонларнинг меҳнат шароитини ҳисобга олиб, уларнинг нормал фаолияти учун замин яратуви қонуний кафолатлар ва молиявий имтиёзлар кўзда тутилиши лозим.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш

Бозор муносабатларини аниқ олдириш босқичида корхоналарини асосий шартта ривон этган ҳолда хусусийлаштириш кўзда тутилмоқда: миллий бойлиқнинг асосий турлари Ўзбекистон ССРнинг фақат давлат мулки бўлиб қолади, бу эса ижтимоий манфаатларга ривон қилиш талабларидан келиб чиқди. Ер, ўрмон, ер ости бойликлари ва бошқа табиат ресурслари, давлат иқтисодий ва ижтимоий кафолатларини, хавфсизлиқни ва жамоат тартибини сақлашни, давлат бошқаруви вазифаларини бажаришни, шунингдек Ўзбекистоннинг маданий ва тарихий қадриятларини (меъморини ва ўзга маданий ёдгорлиқларини, музей тўпмаларини ва бошқаларни) сақлашни таъминлайдиган мол-мулк ва молиявий активлар ана шулар жумласидандир.

Хусусийлаштириш жараёнини мутлақо меҳнат жамоалари манфаатларини кўлаб, ушбу жараёни майда ва ўрта корхоналар мисилида босқичма-босқич синаб кўриш асосида амалга ошириш мўлжалланмоқда.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жумҳурият қонуналарига мувофиқ равишда қуйидаги асосий қондаларга ривон қилган ҳолда амалга ошириш кўзда тутилди:

— хусусийлаштириш чоғида аҳоли барча табақалари томонидан кенг ижтимоий назорат қилиш ва ошқоралик, мол-мулкни жамоа ва шахсий мулк сифатида сотиб олиш чоғида даромадларини, унинг манбаларини кўрсатиш;

— меҳнат жамоаси, турли хуқуқий шахслар ва фуқароларнинг давлат мулкни сотиб олиши ва ижарага олишнинг ихтиёрийлиги;

— корхонанинг акциялари ёки мулкни сотиб олишда, шунингдек уни ижарага олишда мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ташаббусини бошлаган меҳнат жамоаси устуналигини таъминлаш;

— мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнини амалга оширишда жумҳурият ва маҳаллий идоралар манфаатдорлигини ва уларнинг ташаббускорлигини таъминлаш;

— бошқарув ва мулк вазифаларини ажратиб қўйиш;

— монополияларни тўғатиш йўлини тузиш.

Ўзбекистон ССР маҳаллий шароитларига унинг ишлаб чиқариш имкониятлари тармоқлар ва ишлаб чиқаришнинг ўзига хос хусусиятлари, корхоналарнинг катта-кичиклиги, шунингдек фондларнинг техникавий ҳолати ва уларнинг ҳудудий жойлаштирилиши таркибий жиҳатдан хилма-хиллиги билан аниқлиб турилиши ҳисобга олиб, уларни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришга турлича ёндашмоқ зарур.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш жараёнига ана шундай ёндашувлар амалда қуйидаги шаклларда рўбга чиқарилади:

— корхоналарни, энг аввало, майдаларини ва бошқа давлат мулкни ижарага топшириш (шу жумладан, ке-

йинчилик уни сотиб олиш хуқуқи билан ижарага топшириш);

— зарар келтирадиган, жисмоний ва маънавий эскириб қолган корхоналарни ҳамда цехларни, текнига бериш ёки имтиёзли шартлар билан сотиш;

— давлат корхоналарини акционерлик жамиятларига айлантириб, акцияларини совет ва чет эл хуқуқий шахсларига ҳамда фуқароларга сотиш.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқаришнинг аниқ йўллари ва шакллари ҳамда унинг миқёсларини жумҳурият ҳудудига ана шу мулкнинг эгаси — Ўзбекистон ССР ва маҳаллий кенгашлар танлайди.

Аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишнинг давлат воситаси

Жумҳуриятда халқ хўжалигининг бозор муносабатларига ўтиш чоғида аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш масалалари алоҳида эътибор билан ишлаб чиқилмоқда. Ана шу даврининг салбий ижтимоий оқибатларини мумкин қадар юмшатиш, жумҳуриятнинг маҳаллий, нуфус ва ижтимоий-иқтисодий шароитларини ҳисобга олиб, халқнинг турмуш даражаси бирдангига пасайиб кетишига йўл қўймаслик мақсадида ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишнинг давлат системаси воситаси қуйидаги асосий жиҳатлардан таркиб топади:

— аҳолининг камбағал ва ижтимоий жиҳатдан заифроқ табақалари учун имтиёзлар, афзалликлар, нафақалар; пенсия таъминоти, камбағал ва кўп болали оилаларга нафақалар ҳамда ўқувчиларга стипендиялар тўлаш соҳасида давлат ижтимоий кафолатлари;

— меҳнат ва яшаш шароитлари билан боғлиқ имтиёзлар; аҳолининг белгиланган даромадларини сақлаб туриш мақсадида нархлар ва даромадларини индекслаш;

— вақтинча ишдан маҳрум бўлган аҳолига янги касбни ўрганиш, жамоат ишларида фойдаланиш тарзида давлат йўли билан ёрдам бериш, шунингдек ишсизлик нафақалари тарзида ёрдам бериш;

— жумҳуриятнинг барча аҳолиси учун меҳнат қилиш, дам олиш, уй-жойли бўлиш, пулсиз таълим олиш ва табиий хизматдан фойдаланишнинг кафолатланган хуқуқлари;

— бутун аҳоли учун мулкчиликнинг барча шаклларида ва хўжалик фаолиятининг натижаларидан қатъи назар, маънавия қараб, меҳнат ҳақининг табақалаштирилган энг кам миқдорини олиш хуқуқига кафолат берилиб, иқтисодий фаолият ва кордонлик эркинлиги.

Жумҳуриятда давлатнинг бевосита ижтимоий ёрдамига мўҳтоб бўлган аҳолининг учта асосий гуруҳи мавжуд: — бу гуруҳларнинг энг кўп сонлиси — 16 ёшгача бўлган болалар бўлиб, ана шу ёшлар бутун аҳолининг салкам 40 фоизини ташкил этади;

— сон жиҳатидан иккинчи ўринда турадиган гуруҳ ишламайдиган пенсионерлар ва ногиронлар (яқни миллион кишидан кўпроқ), шунингдек юз минг нафарга яқин бошқалар қарамоғидagi катта ёшдаги кишилардир;

— учинчи гуруҳга ҳаётининг асосий мақсади ва мазмунини соғлом ва баркамол авлодни тарбиялаш бўлган 430 минг нафар кўп болали оилаларни киритиш керак; — туртинчи гуруҳга олий ўқув юртлири, техникумлар ва хунар-техника билим юртлирида кундузги ўқийдиган 500 мингга яқин ўқувчи кирди.

Аҳолининг ана шу тўртта гуруҳига нисбатан ўтказиладиган сийсат бозор иқтисодиёти шароитида ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишнинг давлат воситасини яратишда жумҳурият умумий ижтимоий сийсатининг асосий йўналишларини белгилаб беради.

Ҳозирги вақтда жумҳуриятда аҳолининг кам таъминланган табақаларини амалда ҳимоя қилишга доир ишлар сойбатқадимлик билан олиб боришмоқда.

Жумҳурият Президентини ва ҳукуматининг соғлиқни сақлаш, ижтимоий таъминот, маориф ва маданият ҳодимлари ижтимоий аҳолини яхшилашга доир бир қанча қарорлари қабул қилинди.

Кўп болали оилаларнинг нафақалари кўпайтирилди, Улуғ Ватан уруши қатнашчилари ва ногиронларига, байналмилалчи жангчиларга ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг оилаларига қўшимча имтиёзлар жорий этилди. 1990 йил 1 сентябрдан бошлаб олий ўқув юртлири, ўрта махсус ўқув юртлири ва хунар-техника билим юртлири талабаларининг стипендиялари оширилди.

Жумҳурият умумий ижтимоий сийсатини ўтказиш доирасида ва бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида аҳолининг камбағал табақалари турмуш даражасини сақлаб қилиш мақсадида болаларга, ишламайдиган пенсионерларга, ногиронларга, ҳар бир киши ҳисобига даромадлари кам миқдордаги оилаларда бошқалар қарамоғида яшовчи меҳнатда лаёқатсиз ёшдагиларга озиқ-овқат билан, табиий ва бошқа ёрдам бериш тадбирларини амалга ошириш кўзда тутилмоқда.

Ана шу тадбирларни амалга ошириш учун жойларда махсус хизматларни ташкил этиш ҳамда аҳолининг ижтимоий жиҳатдан ночор табақаларига ёрдам кўрсатуви жамоат комиссияларини тузиш кўзда тутилмоқда.

Аҳолига ижтимоий ёрдам беришнинг тегишли давлат воситасини барпо этиш орқали ва жумҳуриятнинг тегишли қонуналарини қабул қилиб амалга ошириш режалаштирилмоқда. Энг кам миқдордаги истеъмол бюджетини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш жумҳуриятнинг ана шу қонуналар учун асосий замин бўлади. Энг кам миқдордаги истеъмол бюджетини кун кечириш учун зарур бўлган маблағлар энг кам миқдорини кўрсатади ва озиқ-овқат, кийим-кечак, уй-жой, табиий хизмат, маориф, маънавий соҳада биринчи навбатдаги эҳтиёжлар қаноатлантирилишига кафолат беради.

Яқна тартибда уй қуриш, чорва моллар, маданий-маиший моллар ва узоқ мuddат ишлатиладиган хўжалик моллари (шахсий транспорт воситалари, заргарлик буюмлари ва бошқалардан ташқари) сотиб олиш учун сусда (қарз) ажратилишда имтиёз бериш камбағалларга ёрдам кўрсатишда муҳим аҳамиятга эга.

Бозорга ўтиш чоғида жумҳуриятда кўп болали оилаларга, болали оилаларга ва камбағал аҳолига ёрдам беришнинг давлат ижтимоий дастурлари ишлаб чиқилди ва амалга оширилди. Аҳоли ночор табақаларининг озиқ-овқат, уй-жой ва табиий хизматга ҳаётини муҳим эҳтиёжлари ана шу дастурлар орқали қаноатлантирилиши таъминланади.

Ана шу дастурларни амалга оширишда маҳаллий даражада тузиш кўзда тутилмаётган махсус хизматлар, шунингдек жамоат, хайрия ва диний ташкилотлар катта ёрдам беради. Бозор иқтисодиёти шароитида ижтимоий дастурларни амалга оширишда ижтимоий жараёнларни ҳисобга олиш ва таҳлил қилиш, аввало кам таъминланганини, ишсизлар сонининг ўзгаришини, нарх ўзгаришини, аҳолининг ҳаққини иш ва даромадлари ўзгаришини ва бошқа жиҳатларини ҳисобга олиш ва таҳлил қилиш билан шуғулланадиган махсус ҳисоб идоралари алоҳида ўрин тутди.

Тармоқ ижтимоий дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш қўшимча маблағларни талаб қилди, бу эса уларни тайёрлашни ташкил этиш чоғида устуни йўналишларни пухта танлаб олиш зарурлигини таъқозо этади. Ислохотни амалга оширишнинг дастлабки босқичларида аҳолининг камбағал ва кам таъминланган табақаларига ёрдам беришнинг талонлар ёки қунонларни тақсимлаш асосида уларни озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш, шунингдек зарур бўлган ҳолларда қуноналик эҳтиёж молларини натура ҳолида бериш чораларини ўз ичига олувчи махсус дастурлар муҳим аҳамиятга эга бўлади.

Кўп болали оилаларга ёрдам беришга қаратилган дастурлар алоҳида ўрин тутуши лозим, бу эса жумҳурият шароитида ҳудда муҳимдир. Бу соҳада ҳозиргача бир қанча чоралар қурилди. Аввало кўп болали оилаларга нафақаларини ошириш, болаларга қараш учун ҳақ тўланадиган отпускани узайтириш ва бошқалар шулар жумласидандир. Қишлоқни ижтимоий жиҳатдан ривожлантириш режалари амалга оширилди бошланди. Бу режалар қишлоқ аҳолисининг турмуш даражасини яхшилашга доир ташкилий, иқтисодий ва техникавий тадбирлар мажмуасини ўз ичига олади.

Шундай қилиб, ўтиш даврида аҳолининг, айниқса яхши ҳимоя қилинмаган табақаларининг ижтимоий кафолатлари воситасини яратиш вазиятини яхшилашда бош масалалар. Аниқ қили

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ХЎЖАЛИҚИНИ БАРҚАРОРЛАШТИРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ЎТИШНИНГ ҚОИДАЛАРИ

(Давоми. Боши биринчи ва иккинчи бетларда).

Жумҳуриятда эркин сотиш учун ишлаб чиқариладиган ҳам ашё ресурсларининг қарийб 40 фоизи жумҳуриятда қолдирилади. Уларни сотиш бўйича шартнома нархларида эса оборот солиғи ҳисобга олинади.

1991 йил бюджет лойиҳасида мулкни давлат тасарруфидан чиқариш натижасида олинadиган даромадлар режалаштирилган, марказлашмаган капитал маблағларни пул билан таъминлаш манбаи сифатида эса тугалланмаган қурилишларни, товар-материал бойликларининг нормадан ташқари запасларини ва ўрнатилмаган ускуналарни сотишдан тушадиган маблағлар назарда тутилган, шунингдек ишлаб чиқариш ва ижтимоий ривожланиш жамғармаларининг қолдиқларидан ҳам фаол фойдаланилади.

Мустақил молия сисъатини амалга ошириш мақсадида молия бозори ташкил этилмоқда, корхоналарнинг бўш қолган молиявий маблағларидан иқтисодий ва ижтимоий ривожланиш вазибаларини амалга ошириш ниятида тижоратчилик билан фаол фойдаланиш унинг иқтисодий асоси бўлади. Турли хил қимматбаҳо қозғалар, акциялар, облигациялар, ҳазина мажбуриятлари, тижорат векселларини қўлланиш ҳам назарда тутилмоқда.

Ўзбекистоннинг бошқа жумҳуриятлар билан ўзаро муносабатлари

Жумҳурият мустақиллиги қарор топаётган ва бозорга ўтилаётган шароитда Ўзбекистоннинг бошқа жумҳуриятлар ва Иттифок билан ўзаро муносабатлари батамом ўзгаради.

Янги Иттифок шартномаси ишлаб чиқишнинг чоғида, жумҳуриятнинг иқтисодий ва сисъий мустақиллигини кучайтириб, давлатнинг ахиллигини ва мустақиллигини таъминлаш билан болғиқ ваколатларининг муайян доирасини Иттифокга ўтказиш мақсадида мувофиқ бўлади. Айни вақтда федерациянинг ва ўзаро фойдали хўжалик алоқаларининг барбод бўлишига йўл қўймай, яшашига қодир умумиттифок бозорини вужудга келтириш мўҳимдир. Мазкур бозорда барча иттифокдош жумҳуриятлар тенг ҳуқуқли, мустақил шериклар бўлуи эдилар.

Қўйидагилар Иттифокнинг алоҳида иқтисодий ҳуқуқлари ва уюшлари бўлиши мўлжалланмоқда:

Иттифокнинг мудофаа қобилиятини сақлаб туриш, давлат хавфсизлигини таъминлаш ҳамда уюшган жиноятчиликка қарши курашиш учун иқтисодий шарт-шароит яратиш.

мамлакат иқтисодий ва ижтимоий тараққиётининг истиқболли прогнозларини ишлаб чиқиш, умумиттифок аҳамиятига молик йирик халқ хўжалик режаларини тайёрлаш ва амалга ошириш; сўнинг харид қобилиятини мустақамлашга қаратилган, келишиб олинган кредит-пул ва валюта сисъатини амалга ошириш. Иттифок ўзида пул ресурсларининг ҳаракати чекланишига йўл қўймай; умумиттифок бозорининг муҳозаа этилишини таъминлашдан ягона бошқона қондаларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш. Келишиб олинган моллар мажмуасининг Иттифок ичидан ҳаракати йўлида квоталар, чеклашлар ёки бошқона тўсиқларидан фойдаланишга йўл қўймай.

умумиттифок миқсидида ҳам ашё, маҳсулот, моллар ва хизматлар асосий турлари нархини тартибга солиш, буларнинг доирасини субъектлар ихтиёрий равишда Иттифок тасарруфига топширадлар;

ташқи иқтисодий стратегияни ишлаб чиқиш. Умумиттифок валюта фонднни вужудга келтириш ва ундан фойдаланиш, ССР Иттифокнинг халқаро ҳамжамият олдидан мажбуриятларини бажариш;

аҳолининг экология хавфсизлигини таъминлаш юзасидан умумиттифок аҳамиятига молик тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш, фуқаролар таъминоти ва ишсизлик учун нафақалар тўланадиган жамғармани вужудга келтириш соҳасидаги сисъатни рўёбга чиқариш юзасидан умумиттифок аҳамиятига молик тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

минтақалар тараққиёт даражасини бараварлаштириш, умумиттифок бозорини ташкил этиш ва унинг ишлаши қондаларини белгилаш. Иттифокдаги алоҳида субъектларнинг иқтисодий ва ижтимоий жиҳатдан Иттифокдаги ўртача даражадан 25 фондан кўпроқ орқада қолишига йўл қўймай;

ягона патент ва метрология хизмати, ягона вақт, ўлчов ва ваён хизмати ташкил этиш, умумиттифок стандартларини белгилаш ва халқаро стандартларни жорий этиш, умумиттифок ҳисобини ва бухгалтер ҳисобининг ягона сисъатини ташкил этиш;

ўз ҳусусиятига қўра, Иттифок миқсидида ягона раҳбарчилик талаб этидиган фаолият доиралари ва аниқ мақсадга мўлжалланган режаларни бошқариш, булар эса қўйидагилардан иборатдир:

энг мўҳим фундаментал тадқиқотлар; мудофаа дастурлари;

ягона энергетика сисъатаси; магистрал темир йўл ва қувор транспорти; атом энергетикаси; космик сисъаталар ва тадқиқотлар; умумиттифок алоқа, ахборот ва информатика сисъатаси;

фавқулодда ҳолатларнинг олдини олиш ва шундай ҳолатларда ҳаракат қилишнинг давлат умумиттифок сисъатаси;

СССРнинг ташқи сисъатини белгилаш, СССРнинг халқаро шартномаларини тузиш, халқаро муносабатларда СССРнинг вакиллиқ қилиши;

иттифокдош жумҳуриятлар билан келишиб олиб, Иттифок бюджетни маблағларидан хорижий давлатларга давлат заёмлари ва иқтисодий ёрдам бериш, чет эл манбаларидан ССР Иттифокни оладиган давлат заёмлари ва кредитлари тўғрисида битимлар тузиш;

мустақил Совет Жумҳуриятлари Иттифокнинг суверенитети ва территориял ахиллигини ҳимоя қилиш, мудофаани ташкил этиш, СССР Қурулти йўллари ва разведка хизмати, СССР чегара қўшинларига раҳбарлик қилиш. Темир йўл қўшинларини бошқариш ва ички қўшинлар, бошқона хизматини мувофиқлаштириш иттифокдош жумҳуриятлар билан биргаликда ва улар билан келишиб олиб, амалга оширилади;

иттифокдош жумҳуриятлар ўзаро баҳсларни ҳал этиш ҳусусида ССР Иттифокнинг маҳсул ваколатли идораларига мурожаат қилган тақдирда, мазкур масалаларни ҳал этиш;

жамоат тартибни сақлаш асосларини белгилаш.

ССР Иттифокда ва иттифокдош жумҳуриятлар биргаликда олиб борадиган соҳага фуқаролри, хўжалик, ер, ўрмон, сув, кон, жинотчилик, меҳнат-ахлоқ тузатиш, молия, меҳнат ҳақидаги қонунларнинг, ижтимоий ва пенсия таъминоти тўғрисидаги, фуқароларнинг ижтимоий бирлашмалари ҳақидаги, суд тизимини тўғрисидаги ва судни олиб бориш ҳақидаги, маориф ва соғлиқни сақлаш тўғрисидаги қонунларнинг асосий негизларини белгилашни киритиш лозим бўлади.

Ўзбекистон ССЖ ўз ҳудудда иқтисодий мустақиллигини амалга оширишда ўзининг олтин, қумуш ва бошқа нодир ва рангли металллар, маъдан қондаларини, шунингдек, шулар асосида Ўзбекистон ССЖда тайёрланаётган маҳсулотдан фойдаланиш ва тасарруф этишда мутлақо мустақил сисъат юртайди.

Олтин нархи жаҳон ва Иттифок нархларидан келиб чиққан ҳолда белгиланиш керак, деган масала қўйилмоқда. Ўзбекистон ССЖда қазиб олинаётган олтиннинг муайян қисмидан жумҳурият зарғарлик буюмлари тайёрлашда фойдаланади ва жумҳуриятга эркин муомаладаги валюта тарзида қайтарилади.

Жумҳуриятда тайёрланган пахта толаси учун Иттифок давлат фондннинг умумий салмоғи белгилаб берилиши ва аста-секин бу салмоқ камийиб бориб, эркин нархда мустақил тарзда сотишга ўтилиши керак. Давлат бюрматасига қўра, жумҳуриятнинг асосий маҳсулоти — пахта толаси етказиб берилиши явазига жумҳуриятга гўшт ва сут маҳсулотлари, қанд-шакар ва бошқа молларни тенг ҳуқуқли негизда етказиб туришга қафолат берилиши керак.

Сув хўжалиги соҳасида мелиорация ишлари ва бошқа ишларга маблағ ажратиш муаммосига алоҳида тўхтаб ўтиш керак. Барча маданиятли мамлакатларда сугориладиган деҳқончилик федерал бюджет маблағлари ҳисобидан амалга оширилади. Бу қонда яна шунинг учун ҳам муҳимки, пахтачилик, пиллачилик ва Ўзбекистон қишлоқ хўжалигининг бошқа етакчи тармоқлари қўзга яққол кўриниб турган умумиттифок тусидадир.

Ташқи иқтисодий сисъат

Халқаро меҳнат тақсимотида жумҳурият мавқенинг анча ошганилиги, хорижий давлатлар билан бевосита ташқи иқтисодий алоқаларининг ривожланиши жумҳурият зиммасига ташқи иқтисодий сисъатининг мустақил стратегиясини ўтказишни оқлайди, булар қўйидагилардир:

енгил, озиқ-овқат ва маҳаллий саноат, машинасозлик, химия, рангли металлургия учун хориждан келаятган молларни монополиядан холи этиш ва саноат экспорти негизи учун пойдевор яратиш;

туризм инфраструктурасини ривожлантириш;

аввало, енгил ва озиқ-овқат тармоқларида (кичик корхоналар сифатида) машинасозликда (йўл қурилиш машиналари, қайта ишлаш саноати учун ускуналар ишлаб чиқариш), савдо ва хизмат соҳасида қўшма корхоналар барпо этиш;

эркин қордонлик зоналарини яратиш;

ҳом ашёни чиқаришдан саноатнинг тайёр молларини ва обдон қайта ишланган маҳсулотнинг экспорт қилишига ўтиш.

Ана шу стратегик максалларни амалга ошириш учун мустақил «ташқи бозор» режаси ишлаб чиқишмоқда. Ўшбу режанинг асосий қисмлари ва бўлимлари қўйидагилардир:

Ўзбекистон ССЖнинг ташқи иқтисодий алоқалари бошқарув органлари структурасини ўзгартариш;

ташқи итисодий фаолиятнинг устун йўналишлари, ни белгилаш;

қўшма корхоналарни оқилона жойлаштириш;

халқаро туризмни ривожлантириш;

валюта билан ўзини ўзи таъминлаш воситасини ишлаб чиқиш;

кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш;

Ўзбекистоннинг хорижий мамлакатларда ташқи иқтисодий ваколатхоналарини очиш;

ҳамкорлик учун хорижий мамлакатларнинг устун регионларини аниқлаш.

Ўзбекистон ССЖ ўзининг ташқи иқтисодий фаолиятида хорижий давлатлар билан мустақил муносабат ўрнатади, улар билан шартномалар, жумладан, инвестицияларни ўзаро муҳозаа этиш тўғрисида шартномалар тузади. Ўзаро савдо ва консуллик ваколатхоналари очади, халқаро иқтисодий ташкилотлар фаолиятида мустақил қатнашади, бошқона иш, бошқона солиғи қондаларини ва Ўзбекистон ССЖнинг бошқона ҳудудидagi тўловларини белгилайди, чет эл давлатлари билан кредит-молия операцияларини амалга оширади, шу жумладан ўзи мустақил тарзда заёмлар ва ёрдам беради ҳамда заёмлар ва ёрдам олади, чегара-олди савдосини амалга оширади, чет эл фирмалари, халқаро корхоналар ва ташкилотлар иштирокидаги қўшма корхоналарни қайд этади, жумҳуриятнинг валюта фонднни вужудга келтириши ва ундан фойдаланади, экспорт ва импорт маҳсулотини лицензия қилади ва нормасини белгилайди, Ўзбекистон ССЖ чегарасидан ўтаётган эълон қилинадиган моллар ва бошқа мулк рўйхатини белгилайди, ташқи иқтисодий фаолиятни сугурта қилади, валюта ва қимматбаҳо қозғалар биржаларини очади.

Юқорида айтиб ўтилган йўналишларнинг энг муҳимларидан бир қанчаси ҳозирдаёқ рўёбга чиқарилиди. Чунонки, жумҳуриятда ташқи иқтисодий алоқалар структураси қайта ташкил этилди, Ўзбекистон ССЖ Давлат ташқи савдо алоқалари комитети, Ўзбекистон Ташқи иқтисодий банки ва бошқа ташкилотлар тузилди. Уларнинг мақсади — жумҳуриятнинг ташқи иқтисодий алоқаларда тўла иқтисодий мустақиллигини таъминлаш, ички хўжалик воситаси билан жаҳон бозори воситасининг мувофиқлаштирилиши таъминлашдан иборат.

Ташқи иқтисодий фаолиятда деҳқончилик — саноат комплексининг маҳсулотларини қайта ишловчи тармоқларига, чегара савдо-сотиғини ривожлантиришга, регионал ресурсларни, қурилиш индустриясини, ижтимоий соҳани ривожлантиришга, илм-фан ютуқларига таянадиган тармоқларга, транспорт-экспедиторлик хизмати ягона сисъатасини вужудга келтиришга ва шу сингариларга устун даражада аҳамият берилади.

Жумҳуриятнинг ташқи иқтисодий алоқаларини жадал ривожлантириш мақсадида банк ва пул-кредит сисъатасини тақомиллаштириш кўзда тутилди. Хозирги мавжуд банклар ташқи иқтисодий операцияларга жадал маблағ сарфлашн, жумҳурият валюта маблағларини жамлашни ва тақсимлашни таъминлаш оқлайди. Шунинг учун валюта ҳисоби очни ҳуқуқига эга бўлган тижорат банклар тармоғини вужудга келтириш тақлиф этилмоқда.

Шу билан бирга қўйидагилар белгиланган:

жумҳуриятда бошқона тармоғини ва бошқона маълумотларига асосланган ташқи иқтисодий ҳисобни вужудга келтиришни тугатлаш;

Ахборот, маркетинг ва транспорт-экспедиторлик хизмати кўрсатиш юзасидан тижорат асосида бирлашмалар (фирмалар), шунингдек ташқи алоқага хизмат кўрсатувчи сугурта, реклама кампанияларини ташкил этиш;

Тошкент шаҳрида фирмаларнинг ваколатхоналарини бўладиган халқаро савдо марказини, шунингдек жумҳуриятда ишлаб чиқариладиган моллар сотиладиган халқаро ярмаркалар учун кўргазмалар комплексини қуриш;

жумҳуриятда эркин иқтисодий зоналар лойиҳасини ишлаб чиқиш ва ташкил этиш;

чет эл фирмалари билан, айниқса сермеҳнат тармоқлар, халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ҳамда жумҳуриятда етиштириладиган ҳам ашё ва ресурслардан тайёр буюмлар ишлаб чиқаришни кенгайтириш соҳасида қўшма корхоналар ташкил этишни кенгайтириш.

Ҳом ашё моллар экспортини камайтириш, уларни озиқ-овқат маҳсулоти, халқ истеъмол моллари, доридармон, тиббиёт ускуналари ва шу сингариларни ишлаб чиқариш билан банд бўладиган қўшма корхоналар ташкил этиш ҳамда уларни иш билан таъминлаш учун юбориш кўзда тутилди. Бунда валюта тушумларининг жумҳурият учун муҳим аҳамиятига эга эканлигини ҳисобга олиб, дастлабки босқичда минерал ва қишлоқ хўжалиги ҳам ашёсининг бир қисмидан экспорт моллари сифатида фойдаланиш истисно этилмайди.

Ташқи савдо ва хорижий алоқалар учун кадрлар тайёрлашга муҳим аҳамият берилади. Ташқи савдо, менежмент, маркетинг, реклама, банк ишлари, чет тиллар соҳасида мутахассислар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш учун жумҳуриятда ўқув юртлари (лицейлар, техникумлар, олий ўқув юртлари, малага ошириш илмгоҳлари, тижорат мактаблари) тармоғини вужудга келтириш кўзда тутилди, ўқини ва иш ўрганиш мақсадида жумҳуриятдан кадрлар юбориш учун чет эллардаги шунга ўхшаш муассасалар билан доимий алоқа ўрнатиш мўлжалланади. Бу иш

корхоналар ва ташкилотлар ҳисобига (тижорат асосида), шунингдек жумҳурият давлат бюджети ҳисобига маблағ билан таъминланади.

Жорий йилни тугаллаш ва 1991 йилда жумҳуриятни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг йўналишларини шакллантиришга оид биринчи галдаги тадбирлар тўғрисида

Шу йилнинг тугалланаётган даври ва 1991 йил мамлакат ҳамда жумҳурият учун ҳаётий муҳим аҳамиятга эга бўлади. Агар иқтисодийда вазиятнинг мушкуллашиши ҳозирги суръатларда давом этса, қўпгина минтақаларнинг аҳоли оғирлашиб, улар бозор иқтисодиётига ўта олмайдилар. 1991 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришга мувофиқлаштирилган ёндашувларни ҳеч кечиктирмай ишлаб чиқиш, таркиб топан ишлаб чиқариш-иқтисодий муносабатларни, моддий-техника таъминоти ва маҳсулотни сотиш йўллари ҳамда шакллари сақлаб қолиш ва мустақамлаш йўлида амалий чоралар кўриш зарур.

1991 йилда мамлакатни иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш таъминлаш юзасидан бизнинг Иттифок идораларига тақдим этган аниқ равшан тақлифларимиз қўйидагилардан иборат:

Иттифокдош жумҳуриятлар билан биргаликда қисқа муддатда етакчи халқ хўжалиги комплексларида ишлаб чиқариш ҳажминини барқарорлаштириш ва кўпайтиришга қаратилган тадбирлар ишлаб чиқишн, бунда харидорнинг маҳсулотларни кўпайтиришга рағбатлантиришни кучайтиришга алоҳида эътибор қаратилсин;

қисқа муддатда иттифокдош жумҳуриятлар иштирокида озиқ-овқат маҳсулотларининг асосий турлари, ҳам ашё ва маҳсулотни ўзаро етказиб бериш ҳажмлари аниқлансин ва бунда, одадтагидек, шу йилги даража сақлаб қолиниши назарда тутилсин;

1991 йилги бюджетни ишлаб чиқиш ва унинг йўналишлари тартибни айрим минтақалар ва жумҳуриятларнинг дастлабки шартли рағбатлантирилиши ҳисобга олган ҳолда иттифокдош жумҳуриятларнинг иштирокида узилик кесил белгилаб олинсин.

Ишлаб чиқариш ва иқтисодий соҳадаги ўзаро алоқаларни келгуси йилда қандай таъминлаш, уларда умумиттифок эҳтиёжларини қондириш ҳамда ҳам ашё ва маҳсулотни эркин айирбошлаш қай даражада бўлишини хозирнинг ўзидаёқ аниқлаб олиш зарур. Биз ўзаро маҳсулот етказиб бериш ҳажмларини асосан шу йилги даражада сақлаб қолиш тўғрисидаги тақлифни қўллаб-қувватлашга тайёриймиз. Бунда айниқса деҳқончилик-саноат комплекси тармоқларида жумҳурият бюджетларини, лимитлари ва капитал маблағ манбаларини вужудга келтириш масалалари ҳам сўзсиз кўриб чиқилиши керак.

Жумҳурият ушбу масалаларни янги Иттифок шартномасини ва бозор муносабатларига ўтиш дастурини тайёрлаш, келгуси йил план ва бюджетни тузиш жараёнида қатъият ва изчиллик билан ҳал этади.

Шу билан бирга жумҳуриятимиз аҳолисининг ҳар бири ўзиниш учун барқарор вазият ва нормал шарт-шароитни сақлаб қолиш кўп даражада бугунги кунда қанчалик куч-ғайрат сарфлаётганимиз билан белгиланишини аниқ билиши зарур. Қандай қилиб бўлмасин, етиштирилган мул пахта ҳосилини ва бошқа қишлоқ хўжалиги экинларини муваффақиятли йиғиштириб олишимиз, қишга сифатли озиқ-овқат гамлашимиз ва ҳар томонлама тайёрларлик қўришимиз даркор. Йилнинг қолган даврида маҳсулот етиштиришни кўпайтиришнинг эришилган кўрсаткичлари пасайишига йўл қўймайлик ва келгуси йилнинг бошлариданоқ ишонч билан илашимиз учун яхши замин яратилишимиз мўҳимдир.

Жумҳурият халқи бозор муносабатларига ўтишда ўзгаришларни амалга ошириш шакллари, усуллари ва муддатлари Ўзбекистоннинг манфаатлари ҳамда шарт-шароитларига қараб белгиланишини билиш;

Ўзбекистон халқ хўжалигини барқарорлаштиришнинг асосий йўналишларини амалда рўёбга чиқариш ва бозор иқтисодиётига ўтиш турли жамъат ҳаракатларининг бўлдоқкорлик ишларидида кенг ва фаол иштирок этишини, чинакам сисъий ва иқтисодий мустақилликка эришиш йўлида барча соғлом кучларни жипслаштиришни, жумҳурият аҳолисини ижтимоий жиҳатдан муҳозаа қилишни, уни маънавий ва ахлоқий жиҳатдан тиклашни тақозо этади. Жумҳуриятда барқарор маънавий ва руҳий вазиятни, миллий тотувлик ва ўзаро ҳурмат муҳитини таъминлаш зарур.

Тақлифлар ва мулоҳазаларни Ўзбекистон ССЖ Вазирлар Кенгашига юборишни, шунингдек 398156, 398712 рақамли телефонлар орқали маълум қилишни сўраймиз.

ССЖ ПРЕЗИДЕНТИ—НОБЕЛЬ ТИНЧЛИК МУКОФАТИНИНГ ЛАУРЕАТИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Биз қайта қуришни бошлаганимизда, келгусида бундай яшаб бўлмайди, биз турмушнинг ҳамма соҳаларида чўқур ислохотларни ўтказишимиз керак, деб ўйлаган эдик. Халқнинг хоҳиши-ироди, шундай бўлган эди, шунга биноан биз янги сисъат ўтказга бошладик. Аммо ўша пайтдаёқ биз фикримизни тўғри тушунишларини истар эдик: қайта қуриш барча мамлакатлар учун муҳим аҳамиятга эга бўлади, чунки бизнинг буюк мамлакатимиз жаҳон ҳажмаиёти олдидан зиммасига алоҳида масъулият олиб келмоқда.

Г. В. Стейнфельдт, Норвегия тевелендесини, Михаил Сергеевич, уч йил муқаддам мен Прага кўчаларида, ҳозиргисига мутлақо ўхшамайдиган Прагада сизни суратга олган эдим. Ўшанда одамлар: «Биз билан қолинг!» деган эдилар. Мен сиздан: декабрь ойда, Нобель мукофоти топширилмаган кун бизнинг ҳузуримизга борасизми? — деб сўрамоқчиман.

М. С. Горбачев, Нобель мукофотининг ҳамма лауреатлари каби мен ҳеч қандай истисно бўлишини даъво қилмайман ва, албатта, Ослгоа бораман.

Г. В. Стейнфельдт. Президент жаноблари, совет кишилари орасида биринчи бўлиб Нобель тинчлик мукофотининг лауреати бўлган Андрей Сахаровнинг аянъасини давом эттирайман, деб ҳисоблайсизми?

М. С. Горбачев. Сизнинг саволингизга кенгроқ жавоб қайтармоқчиман. Кейинги

йилларда дунёда нималар содир бўляпти, деган саволга илму энё ахллари жавоб топишни жуда чўқур ва масъулият билан излаётганликларини кўриш мўкин, ҳар бир мамлакатда рўй бераётган воқеалар, аввало ҳар бир миллат дилининг ифода-чилири бўлиш зиялиларни тавишлантириб келган. Меннинг назаримда, қайта қуриш, янги тафаккур дунёда қудратли маъад олганлигини биринчи бўлиб, жаҳон аҳли ўзгаришлар учун этилган эди. У «совуқ уруш»дан, қурулганини пойғасдан, жаҳон ҳамжамиятиимизнинг ҳозирги муаммолари зўрқиб кетганлиги билан болғиқ бўлган машаққатлардан қарчаган эди. Дунёга янги сисъат, янги йўл керак эди, энг муҳими — мана шу. Бу ишга, одамларни қизқайтираётган саволларнинг жавобларини топишга ҳисса қўшганлар орасида мен Андрей Дмитриевич Сахаровни юксак даражада қадрлайман.

К. Кобаяси, Эн-Эйч-Ней (Япония): Марҳамат қилиб айтингчи, — эҳтимол мен бу саволин эртароқ бераётгандирман, сиз келгуси йилдаги Нобель тинчлик мукофоти лауреатлигига кимнинг номзодини тавсия қилган бўлур эдингиз?

М. С. Горбачев. Бултур бўлганидек, бу йил ҳам муносив номзодлар йўл, келгуси йилда ҳам Нобель комитети тўғри қарор қабул қилади, деб ўйлайман.

Ж. Лорн, Эй-Би-Си (АҚШ) Совет Иттифокда иқтисодий муаммолар кўпчилиги маълум. Сизнинг Нобель мукофотини ҳис мамлакатдаги вазиятга бирон-бир тарзда таъсир қилади, одамларга бирон-

бир наф келтирадими, ўзингиз нима деб ўйлайсиз?

М. С. Горбачев. Одамларнинг ҳис-туйғуларига ва айландиришга, шўбасиз, таъсир қилади, чунки бу, боа айтганимдек, умуман, биз шуғулланаётган ишга берилган баҳодир. Бунинг устига, мазкур воқеа қайта қуришни энг масъулиятли босқич билан бир пайтга тўғри келмоқда. Биз чўқур ўзгаришлар, турмушнинг ўзини ислох қилиш арафасида турлибиз, иқтисодиётни бозор муносабатларига ўтказиш йўлидан бораёлиш, биз Иттифокимизда ҳам чўқур ўзгаришлар арафасида турибмиз. Ҳозир, биз кўп мунозара қилаётган, турмушнинг барча соҳаларига тааллуқли масалаларни қаттиқ қилиб, баъзан шафқатсизлик билан ўртага қўйётган бир пайтда мен биз ишлаб чиқаятган қарорлар шу қадар муҳимки, ҳар бир масалани ҳар қандай тарзда, энг ўткир қилиб қўйиш ҳам ўринли эканлиги, чунки бу — буюк давлатнинг тақдирига, бутун дунёнинг тақдирига дахлдор эканлиги ҳақида ўйлашган.

Мукофотнинг берилиши — куч-ғайратларимизга маъад бўлади, деб айтдим, бу нарса бизга илҳом бахш этади. Бу воқеа меннинг фикримга, меннинг қайғивитимга, ҳис-туйғуларимга қувват беради, биз тўғри йўлдан бораётганимизни ҳис қилишимизга қўмаклашади. Биз қилган бурилиш, биз амалга ошираётган ўзгаришлар бениҳоят чўқурдир. Таъбир жон бўлса, иморатдаги ҳеч нарсадан ўзгартмай, фа

ИНДЕКС 64583 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12